

Írta: Spitzer Tibor

LEVÁLASZTÁS

Felfogásom szerint a gyermekvédelmi gondoskodás, mint intézményrendszer legdrasztikusabb lépése a gyermek kiszakítása a családi körből (persze nagyon sok gyerek esetében nincs is honnan őt kiszakítani). A gondoskodás végét jelenti a nagykorúvá vált, volt állami gondozott fiatalok önálló életvitele, a gondozott minőség megszüntetése. Az önállóság itt egyszerre jelent érzelmi és anyagi függetlenséget. Az elmélet persze egyértelmű, de a valóságban a függetlenséghez vezető út nagyon is ellentmondásos. Egy, az állami gondoskodásból kikerülő fiatalok lakáshoz juttatását megvalósító, általam lefolytatott program történéseit és tapasztalatait az alábbiakban lehet összegezni.

Budapest VII. kerületében (részben a családsegítő szolgálat tevékenységének köszönhetően) az átmenet éveiben is sikerült megőrizni a szociális lakhatás lehetőségét. Évente 60-80 bérleményt kaphattak a rászorulóknak. Ebből a keretből részesülhettek a kerülethez valamilyen módon kötődő, nagykorúvá vált állami gondozottak és fiatalok. A kötődést tágran értelmeztük, így ide soroltuk a kerületből gondoskodásba vett, a kerületben lakó, vagy dolgozó fiatalokat. Évente 3-4 fiatal jutott így lakáskiutaláshoz. A kiutaló határozat után közreműködésünk a lakhatás megvalósításában megszűnt. Ezek a fiatalok nem állami gondozottságuk okán, hanem kerületi lakosként vehették igénybe szolgáltatásainkat.

1996 tavaszán keresett meg bennünket Álmos (22 éves), aki a Béke nevelőotthon utógondozó részlegének lakója volt. 11 hónapos korában került állami gondoskodásba, mivel „nevelhetetlenül rossz” volt az édesanyja állítása szerint. (Ezt az állítást később a lakáshoz jutási akcióban többször is felhasználtuk.) Az anya a lakást egyébként Álmosra hivatkozva kapta, és 1991 után eladta. Az utógondozó otthon megkeresésére a kerületi lakásügyi iroda pert javasolt a lakhatásért. A pert az utógondozó megindította, minket pedig egy ott dolgozó kolléga tanácsára kerestek fel. A jogszabályok és a bírósági gyakorlat ismeretében nyilvánvaló volt, hogy Álmos nem nyerhet, ezért a per fenntartása mellett – taktikai okból, az irodavezető érintettségének fenntartása miatt, hisz segíteni akarásként értelmezhetjük a valójában semmit nem érő tanácsot – a méltányossági alapú lakásbérlet megszerzését tűztük ki célul.

Álmos a bírósági tárgyalásra elhívott, ahol a bíró a várakozásoknak megfelelően közölte, hogy a bíróság sajnos semmit nem tud tenni. A per azonnali lezárása helyett egy második tárgyalást kértünk, mert így időt nyertünk. A lakáskiutalásról döntő képviselők szemében a per folytatásának ténye Álmos érdemességét bizonyító momentumnak számított.

Méltányossági lakáskérelmét ennek ellenére a kerületi lakásbizottság elutasította. 1996 nyarán Álmos közölte, hogy elégedetlen az utógondozó segítő munkájával és váltani szeretne.

Ősszel az őt hozzánk irányító kollégát választotta. A lakásszerzési folyamat következő szakaszában támogatók szerzése volt a feladatunk. Nagyon fontosnak tartottam, hogy Álmos aktívan vegyen részt a feladatokban, ezért minden lépést hosszasan megbeszéltünk – Álmos akár ötször is képes volt részletesen elmesélni az aktuális teendőt, jó oka volt erre, de ezt velünk nem közölte, viszont az elfogadott tervet precízen végrehajtotta. Helyi önkormányzati képviselőket, országgyűlési képviselőket kerestünk meg és kértük a támogatásukat. Egyszer volt lámpalázás, az egyik országgyűlési képviselőnél, ott bele is sült mondandójába, de ez a momentum is az ügye előnyére vált. A képviselők fellépése sem volt

azonban elég ahhoz, hogy a döntésre jogosult Lakás Bizottság 4:1 fős többséget alkotó tömbjét meggyőzze. A változást 1998 tavaszán a bizottság vezetőjének személyében történt csere hozta meg, aki nyíltan felvállalta az „érdemes” szegények képviselőségét. Álmos ügyét megismerve kiderült, hogy Álmosról korábban készült egy riportfilm, és ő azt látta. A lakásügyi iroda vezetője, érzékelve a Bizottság szemléletének változását, közölte, hogy mindig is pártfogolta az állami gondozottakat, és nem egy, hanem egyszerre öt üres szobakonyhás lakást tud felajánlani egyedülálló, volt állami gondozott fiatalok részére. Kérése az volt, hogy a családsegítő képviselője jelölje ki a bérlőaspiránsokat. A Bizottság ehhez még hozzátette, hogy a kiválasztottak legyenek érdeemesek a segítségre. Azok lettek. Az érdemesség feltételei egyébként a következők voltak: kerületi kötődés, egyedülálló és gyermektelen – ez egy szigorú korlát volt, ténylegesen szűkítette a kiválaszthatók körét, középiskolai végzettségű legyen, vagy tanuljon (a kerületben nagyon magas az iskolázatlan vagy alacsony iskolázottságúak aránya), legyen elegendő jövedelme a lakás fenntartásához.

Ügyfeleink között nem volt elegendő egyedülálló és gyermektelen, volt állami gondozott fiatal. Álmos mellett még egy fiú (Előd) jöhetett szóba, így megkerestük a kerületben található utógondozó otthont és az ott élő fiatalok közül választottuk ki a hiányzó három főt. A kiválasztott fiatalok (Álmos, Előd, Ond, Tas, és Emese) anyagait megtekintette a lakásosztály vezetője és elfogadta a jelölteket. A Lakás Bizottság ülésén hamar kialakultak a frontok. A szegény kerületi lakosoktól általában is szabadulni akaró önkormányzati képviselő egyértelműen ellenezte az újabb „szegénybetelepítő akciót”. Nem ennyire élesen, de vele egyetértve foglalt állást további két képviselő – miért a kerület fogadja be mások állami gondozottjait? – felvetéssel. A kiutalás mellett határozottan kiállt két képviselő a családsegítő javaslatának szakszerűségét hangsúlyozva. Az elnök szintén a kiutalás mellett foglalt állást, hozzátéve, hogy a bizottság forduljon felhívással a többi kerülethez, hogy ők is segítsék lakáshoz a tőlük állami gondoskodásba kerülteket, mert a kerület most csak kivételesen fogadja el, hogy az utógondozó otthonba ideiglenes bejelentéssel tartózkodókért is szociális felelősséggel tartozik. A kiutalások sorsa egy ingadozó képviselő szavazatán múlt. A szavazati joggal nem rendelkezők közül a Lakásügyi Iroda vezetője az önkényes beköltözőktől féltette az üresen álló lakásokat, ezért szorgalmazta a kiutalást, míg a családsegítő azzal érvelt, hogy ezek a fiatalok hasznára válnak a kerületnek. Végül is a bizottság megszavazta a kiutalást.

A Lakásügyi Iroda vezetője közölte, hogy a részletek lebonyolítása a családsegítő szolgálat feladata, szervezze meg ő a mielőbbi átvételt. A címek átvételére két nap múlva, reggel nyolckor legyenek a fiatalok az irodája előtt. A leendő bérlőkkel félünnepélyes öltözékben, a „becsüljék meg magukat” szózatra felkészülve, idegesen tipródva várakoztunk. A fiatalok a nagy lehetőség miatt, én azért, mert egyikük (Emese) nem jött meg. Az irodavezető negyed kilenckor megérkezett, közölte, hogy várjanak. Rövid félórás várakoztatás – reggeli kávé, tereire – után kijött egy ügyintéző és közölte, hogy vár az irodavezető, de csak engem. Az irodában a vezető a kezembe nyomta a lakások adatait tartalmazó űrlapot és a kulcsokat, hogy osszam szét, majd minél előbb költözzenek be a fiatalok és jövő héten majd kössük meg a szerződést. A becitált gyerekekre egy percet sem vesztegetett. Szerencsére őket annyira magával ragadta az események sodrása, hogy nem volt idejük ezen a megaláztatáson gondolkodni.

A címekkel a hivatal előtti padhoz vonultunk, és mindenki húzott magának egy lakáscímet. Húzni azért kellett, mert a lakások állaga nagyon eltérő, és el akartam kerülni, hogy bárki is mást hibáztathasson. Ezután közösen elmentünk megnézni a lakásokat. Elsőként Tas címéhez értünk. Lepusztult bérház, földszinti saroklakás, a kulcs nem nyitja, az ablakon bekukucskálva egy műköves helységet látni, hatalmas beázás folttal. Mindenki

elkedvetlenedett, ezért gyorsan továbbvittem a csapatot. Előd és Ond ugyanabba a házba kapott címet. Előd az első emeleten, így az övét néztük meg először. Amíg a zárral szöszmötölt, egy kissé ideges voltam, hogy vajon ő milyen lakást kapott. Szerencsénk volt, egy frissen felújított, kifestett lakást fogtunk ki. A kis csapat tapsban tört ki. Előd sütkérezett a sikerben -jól húzott- én egy kicsit megkönnyebbültem. Míg Előd tervezte a lakás berendezését, Ond nem bírta tovább és felrohant megnézni a neki jutott lakást. Lelakott, de jó beosztású lakás, így ő is elégedett volt. Emese lakásához szintén nem volt kulcs, ő sem került elő, így kihagytuk. A csapat szétszéledt, Álmos nem tartozott a kerületben található utógondozóhoz, így a társai nem is voltak kíváncsiak az ő lakására. Álmos sem akart velük sokat érintkezni. Így ketten mentünk el megnézni a kapott címet.

A lakás három házra található a valamikori lakcímétől, így a környék ismerős is számára. Egy csendes – nyugodt bérház udvari lakása lett az övé. A szemmel láthatóan többször felfeszített ajtón rendőrségi zárások nyomai, a lakásban, mint később kiderült, többször is hajléktalanok húzták meg magukat. A szomszéd néni ezért nagyon megörült, hogy a szimpatikus fiatalembernek – Álmosnak – utalták ki a lakást. Amíg Álmos a lakást szemrevételezte, addig a nénivel megbeszéltem, hogy felügyel a lakásra a beköltözésig és segít az ügyek intézésében. Így mindjárt szereztem Álmosnak egy pótnagymamát. A kettejük kapcsolata valóban így is alakult. Ezután az utógondozóban megkerestem Emesét, aki közölte, hogy elhúzódot a váltás, és ezért nem ért rá eljönni a lakásért. Így neki külön kellett elmennie a kulcsért. Elment, megmutatták neki a lakást, – lepusztult állapotú, de ebben volt vizesblokk – amire közölte, hogy csak nem képzeli, hogy ő ilyet elfogad. Az ingatlankezelő közölte vele, hogy ez rajta kívül senkit nem érdekel, és a kulcsot maguknál tartották. A lakást ezután én is megnéztem és kiderült, hogy ki kell takarítani a lomokat, és festés, vakolatjavítás után az adottságait tekintve legjobb az öt közül. Ezt Emesének is elmondtam, aki addigra már sikeresen vérig sértette az ingatlankezelő munkatársait, így ők a lakás kulcsait neki nem is, csak nekem voltak hajlandók átadni. Kiderült, hogy Tas lakásából látott köves helyiség csak a konyha, és mellette a másik udvarra néző nagy világos szoba található, valamint, hogy a beázást az ingatlankezelő eltünteti. Ettől Tas is megnyugodott.

Miután feltétel volt a mielőbbi beköltözés, a bérleti szerződés megkötésekor leteendő óvadék előteremtése volt a feladat. Ennek összege 4.000 – 10.000 Ft-ig terjedt. Természetesen kiderült, hogy ekkora „megtakarítása” egyedül csak Emesének van, Álmosnak a Béke nevelőotthon alapítványa, Elődnek a családsegítő segélyként, Tasnak és Ondnak kölcsönként biztosította a szükséges összeget.

A bérleti szerződés megkötése után a lakások lakhatóvá tétele volt a következő tennivaló. Miután több lakásnál is közüzemi díjhátralék volt, először ezeket kellett törölnettni. Mind az Elektromos Művek mind pedig a Gázműveknél találtunk olyan embereket, akik segítettek ennek gyors lebonyolításában. Kérésemre mindkét szolgáltató ingyenesen ellenőrizte és kijavította a fogyasztásmérőket, hisz az előző lakók némelyike szemmel láthatólag manipulált azokkal. Ha nem karitatív alapon végezték volna el ezt az ellenőrzést, úgy kb. százezer forintot kellett volna kifizetni. A hiányzó lakásfelszerelési tárgyak pótlását az ingatlankezelő igazgatója baráti beszélgetés keretében engedélyezte (az új szabályozás már nem kötelezi erre). Mosdók, ajtó, gáztűzhely pótlása, üvegezés történt így, ez is megközelítőleg százezer forint. A lakások közül egyedül Elődé nem szorult festésre, így egyezkedés után, szociális helyzetükre való tekintettel a kerületi Szociális Iroda terhére felkerültek a kifestendő lakások listájára. Miután így csak két év múlva kerültek volna sorra, már csak a soronkívüliséget kellett elintézni azzal, hogy a fiatalok saját maguk festik ki a kapott anyaggal a lakást. A telephelyről a festékek elszállításáról nekik kellett gondoskodni. Emese ismét szabotált, az egymás közt megbeszélte időpontban nem volt a lakásnál, az

ajtóhoz lepakolt festéket pedig csak hosszas unszolásra volt hajlandó berakni a lakásba. Ebben az időszakban (kb. három héttel a kiutalás után) Álmos már felsöpörte és kétszer fel is mosta a lakását. Megjegyzésemre, hogy a fehérre festett szobaajtó fekete a kosztól, közölte, hogy azt az előző lakó hagyta így. Tisztáztuk, hogy ezután, ha vendége jön, azt fogja mondani, hogy Álmos lakásában koszos az ajtó és nem azt, hogy az előző lakó hagyta így. Ezen szemmel láthatóan elgondolkodott, majd következő találkozásunkkor közölte, hogy lemosta az ajtót.

A következő feladatot a bútorozás volt. Itt Ond vezetett, mert neki már az otthonban voltak saját bútorai, edényei. Álmos nevelőszüleire hivatkozott, kértem, hogy jöjjenek be hozzám, amit a papa meg is tett. Kiderült, hogy valójában egy patronáló családról van szó és, hogy anyagilag nem tudják Álmost támogatni, hanem inkább csak érzelmileg, és néhány nélkülözhető tárggyal. Előd a szomszédoktól jutányos áron tudott vásárolni bútorokat, így ő kölcsönként (A családsegítő gyakorlata szerint egy támogatott 20.000 Ft körüli összeget kaphat, így az övét is erre egészítettük ki. Fizetési előleget szerzett és titokban (!) támogatta őt a kerületben működő utógondozó otthon alapítványa). A többieknek bútort végül is a Vöröskereszt közreműködésével sikerült szerezni, függönyt az utógondozó biztosított – az üres lakások legbiztosabb ismertetőjegye az önkényes lakásfoglalók számára a koszos, függöny nélküli ablak – ezt röpké három hetes vita után fel is tették a fiatalok. Poharakat, evőeszközöket a kollégák hozták be. A családsegítőtől kapható pénzügyi támogatáson Ond vízmelegítőt és csöveket, Álmos ajtó és ablakrácsához szükséges anyagokat vásárolt. Megpróbáltuk az otthonteremtési támogatást soron kívül megszerezni, de ez nem sikerült. Egyéb, az állami gondoskodás intézményrendszerén belül meglévő forrásokhoz sem sikerült hozzájutnunk.

A napi teendők közül hátravolt még a bútorok elszállítása. Természetes volt, hogy a fiúk fogják ezt végezni, csak fuvarra kellett szerezni. Az egyik nagy fővárosi gyerekvédelmi intézmény két furgonjából egyiket sem tudta órákra sem nélkülözni – a kocsik valójában az udvarán álltak, mint rendszeresen arra közlekedő kollégám látta. A fővárosi GYIVI igazgatója kölcsönadta ugyan első szóra a gépeket, de a gazdasági vezető közölte, hogy foglaltak, de ha tudunk fizetni, akkor talán tudnak segíteni.

Ezen a ponton a szerző kocsisokat megszegényítő kijelentésekre ragadtatta el magát az állami gondoskodásból megélőkkel kapcsolatban.

Végül is a családsegítő és a leginkább érdekelt kerületi székhelyű utógondozó otthon megállapodott, hogy öt-öt ezer forint összeadásával megoldja a szállítást.

A számtalan megoldásra váró probléma ellenére az önkormányzat jó pár képviselője sikeresnek tekintette ezt a tevékenységet, így kialakult egy őszi újabb akció terve. A képviselők a hasonló módon történő lebonyolításban látták a garanciát, erről megállapodás is született. A családsegítőben pedig elterveztük egy önsegítő elven felépülő csoport megalakítását, egy másik kolléga és egy kolléganő bevonásával. Miután ez már július végére esett, a segítői teendőket szabadságom ideje alatt a kolléga vette át.

A bútorokat felajánló hölgyet nem lehetett elérni, a fiatalok nem csináltak meg semmit az időszakos teendőkből. Nem voltak hajlandók segíteni egymásnak. Az utógondozó otthon kijelentette, hogy csak hármezer forintot hajlandó adni a bútorszállításhoz. Szegény kolléga eléggé el volt keseredve. Kielemezve a történeteket, kiderült, hogy a fiatalok a segítséget hangsúlyozó megközelítés helyett a direktebb irányítást igényelték, ezért nem működtek vele együtt. Életkoránál fogva csak egy-két évvel volt idősebb náluk – ezért sem fogadták el vezetését. Kiderült az is, hogy a többévi együttműködés ellenére nem érznek közösséget egymással, ezért érzik terhesnek, hogy segítsenek a másoknak. A bútorszállítás elhúzódnak, mint kiderült a felajánló hölgy is a szabadságát töltötte – a kolléga be nem váltott ígéretének

tekintették. Az otthon reakcióját, a megállapodott összegtől való önkényes eltérés okát megmagyarázni pedig senki sem érezte szükségesnek.

A fiatalokat újfent összeszedve lebonyolítottuk a szállítást (a bútorok nagy része másokhoz került aztán, mert „öregek és bűdösek” voltak). Valójában egy elhunyt néni hagyatéka volt, az 1930 évekből származó kiváló állapotú bútor moly-irtóval jól ellátva. Elintézték az elmaradt feladatokat, pl. óraátíratások. Végül is elfogadták, hogy mindegyikük rossz helyzetben van, ezért kötelesek segíteni egymásnak, amiben tudnak.

Lassanként egyre több időt töltöttek a lakásukban, kezdett megjelenni az önállóság a gondolkodásukban. Ezzel ellentétes tendencia volt, hogy az otthon a bennlakó fiatalokat a bennmaradásra készítette, amit ők szívesen elfogadtak. Ez a jóindulat valójában a leválást hátráltatta.

Az utógondozó otthon szeptemberben elfogadta egy képviselői csoport propaganda célzatú ajánlatát, és a tervezett második lakáshoz jutási fordulót a választás előtt, vele szövetségben bonyolította le. Hangsúlyozottan magánvéleményem szerint ez „nem bűn csak, hanem hiba is”, mert ezzel kivívta a többi képviselői érdekcsoport ellenszenvét, ami esetleg évekig akadályozhatja további gondozottjai lakáshoz jutását. Egy éven túli időtartam esetén az otthon lakói már veszítettek ezzel a megállapodással. Számításaim alapján öt évvel ez előtt nyolc lakás azonnali elfogadásáért négy év alatt kb. 100 lakás lehetőségét veszítette el egy kerületi rászoruló csoport. Tudomásul kell venni, hogy a szociális bérlet is a hatalmi játszmák része, amelybe egy pillanatnyi előnyért beszállni igencsak kockázatos. Itt csak a hatalmi csoportok megegyezése és különböző indíttatású szociális cselekvésre inspirálása a szakmailag megengedett.

A gyermekvédelmi gondoskodásból kikerülő fiatalok egyedi és program szerinti lakáshoz juttatásának általános tanulságai:

Az ifjúsági otthonokban élő fiatalok számára a lakáshoz jutás leggyakoribb formája továbbra is a szociális bérlakás. Ugyanakkor a gyakorlatban az figyelhető meg, hogy a bérleti szerződés megkötése után ezek a fiatalok elbizonytalanodnak. A legkülönbözőbb kifogásokkal igyekeznek az önálló lakásba költözés időpontját kitolni annak érdekében, hogy minél tovább maradhassanak az ifjúsági otthonokban. A saját otthon birtokában is gyakorlatilag az utógondozó otthonban élnek, sőt a gyakorlatban már az is előfordult, hogy a saját otthont feladva a fiatal visszaköltözött.

Az önálló életvitelt gátló tényezők

Az ellentmondásos cselekvés okai elsősorban mentálisak. A fiatalok számára az ifjúsági otthon – minden, általuk is megjelenített hibája ellenére – a megszokott, kiszámítható életteret jelenti. Az otthonok belső, zárt világa jelenti a társaságot, a barátokat, nem egy esetben a párkapcsolatot. Az önálló otthonba költözés esetén a korábbi kapcsolati hálót veszíti el a fiatal, hirtelen szembesül azzal, hogy mennyire egyedül van a világban. Ezért olyan fájdalmas számukra a leválás, aminek időpontját szeretnék kitolni.

Az ifjúsági otthon gyors elhagyásának második akadálya a fiatalok anyagi háttérének nagy bizonytalansága. Gyakorlatilag a bérlethez jutás időpontjában a fiatalok maximum 20-30 ezer forintos tartalékkal rendelkeznek, amelyek a bérlővé válás alapvető feltételeinek (óvadék, illetékek, átíratási költségek) fedezésére sem elégségesek. A szociális bérlmények esetén sem tudja az önkormányzata lakást jól lakható állapotba hozni, így a felújítási terhek is rájuk maradnak. A felújítások alapjai a segítő szervezetek adományai (20-30 ezer forint)

és az életkezdési segély, az ezekhez való hozzájárulás azonban feltételezi szociális segítők közreműködését.

Az ifjúsági otthontól történő elszakadás harmadik nagy akadályozója az anyagi státusz megváltozása. A fiatal az otthonban kedvezményes árú „albérleti” díjat fizet. Az intézményből kikerülve ugyanakkor az önálló lakhatás költségei ennek többszörösét jelentik, amit már általában alacsony jövedelméből kell biztosítani. Ráadásul az otthonban mindig számíthat a társak valamelyikének kölcsönére. Az otthon ezért hallgatólagosan a bérlővé válás után hónapokig elfogadja a volt lakók jelenlétét.

Kényes terület, de ha végiggondoljuk, az utógondozó otthon – a szervezeti logika alapján – csak kevésbé érdekelt a lakáshoz jutás segítésében. A normatívát a bentlakók száma után kapja, ezért gazdasági racionalitás részéről, hogy a szükséges időpontban teljes létszámmal üzemeljen. Ráadásul az otthont sokkal könnyebb működtetni már „gyakorlott” bentlakókkal, mint új és új beköltözőkkel. Ebben az esetben viszont a fiatalok kikerülése az ott dolgozók lelkiismeretén múlik. Még a jóindulat megléte esetén is kérdéses a szakmai hozzáértés (elsősorban az érdekkijárási technikák ismerete). Az állami gondoskodás részeként tehát az utógondozó otthon nem más, mint egy lépcsőfok a sűrű tartó gondozás felé. Aki elég ügyes vagy szerencsés, az valahogy lakáshoz juthat, aki nem az pedig majd kiköt a hajléktalan-ellátásban.

Valószínű, hogy ezt a csapdahelyzetet csak az utógondozó otthonok gyakorlatának átalakításával lehet feloldani. Nem lehet más feladata, mint az önálló életvitel és lakhatás megteremtése. Hangsúlyossá kell tenni átmeneti jellegüket, a lakók ellátását úgy megszervezni, hogy ne a maradásban, hanem a mielőbbi saját otthon megteremtésében legyenek érdekelték. Egy utógondozói hely fenntartása egy személy átlagos 5 éves tartózkodását figyelembe véve kb. két és fél millió forint. Ezért a szabadpiacon szoba konyhás lakást lehet vásárolni.

Természetesen a gyakorlatban az utógondozó otthonnak be kellene fejezni a hiányos szocializációt, és fedeleket (szándékos a szóhasználat) kell biztosítani az otthon megteremtéséig.

Ugyanakkor az első perctől kezdve meg kell kezdenie a fiatalok tényleges leválasztását az intézményrendszerrel. Tisztázni kell, hogy az a sikeres utógondozó (otthon, személy egyaránt), aki minél gyorsabban szabadon tudja engedni növendékét. Erre külön leválasztó programot kellene működtetni minden otthonnak, és nagyrészt az otthon területén kívül. Egy ilyen program lehetséges szerkezete a következő:

„Leválasztó” program szolgáltatásai:

Az otthonban lakó fiatalok számára:

Az ifjúsági otthonokban lakó fiatalok bevonásával egyénre szóló lakáshoz jutási terv kidolgozása szakosodott szociális szakember bevonásával.

A fiatalok készítése az otthonteremtési lépések megtételére.

Az önálló otthon anyagi feltételrendszerének kialakítása. Munkavállalás, takarékoskodás, a saját otthonhoz szükséges személyes felszerelés összeállítása.

Az önálló ügyintézés megtanítása.

A bérleti jogot kapott fiatalok esetében:

Segítség a bérleti jogviszony rendezésében.

A fiatal aktív közreműködésével a lakás helyreállításának segítése, a felújítást anyagilag támogatók felkutatása.

A fiatalok motiválása az önálló otthon tudatának elfogadására.

A szociális háló igénybevételével a lakások berendezése.

A leválás sikeres és gyors lefolyása érdekében:

Az ifjúsági otthonon kívüli találkozóhely biztosítása a lakáshoz jutott fiatalok számára.

Az ifjúsági otthontól eltérő helyen tartott találkozás elősegíti a kapcsolatok térbeli átstrukturálódását, a problémamegoldás helyének eltávolítását a volt környezettől. A lakáshoz juttatott fiatalok ily módon, egymással és egymást kölcsönösen segítve az otthonteremtésben, érzelmileg hamarabb tudják felfeldolgozni az önálló életvitel traumáját.

Az otthonból kikerült, attól érzelmileg már eltávolodott fiatalokból önkéntes segítő csoportot szervezve, a személyes élményanyagot és példaadási lehetőséget kihasználva segítséget nyújtani az otthonteremtés feladataiban és az intézményen kívüli személyes kapcsolatok kialakításában.

A program háttérét biztosító szervezeti háló kiépítése:

A program sikeres lefolytatásához szükséges a leválást elősegítő háló kiépítése.

Ehhez a következő támogató csoportok kiépítése szükséges.

A lakás felújításában segítő csoport (mindazok, akik pénzzel, anyaggal, szakmukában segítenek a fiatalnak. A májusban lakást kapott fiataloknál ők az EMIK, a Kamilla KHT dolgozóiból váltak önkéntessé, ezen kívül még ismerősök és magánember kapcsolódtak be). A cél az egyszeri segítséget vállaló szakemberekből álló csoport létrehozása.

Az otthon létrehozásában segítő csoport (mindazok, akik a lakás berendezésében, a funkcionális használhatóság megteremtésében, bútoradományok, felszerelési tárgyak beszerzésében, azok helyszínre szállításában segíteni tudnak). Itt a segítő tevékenységet végzők munkacsoportjának állandósítása a cél.

A lakáshoz jutott fiatalok **önsegítő csoporttá** formálása. Az önálló életvitel kialakításához szükséges, hogy a fiatal megélhesse az otthonteremtés apró sikereit. A lépések megkönnyítése ugyanakkor szükséges. Ezért célszerű, hogy a szociális munkás egy-egy fiatalot megtanítva egy adott lépésre a továbbiakban őket bevonva áttételesen tevékenykedjen. Az önbizalom növekedésén túl ez a fiatalok számára a szolidaritás élményét is nyújtja. Ugyanakkor a hivatásos segítő háttérben maradása a saját cselekedet súlyát felértékeli.

A leválást segítő önkéntes csoport otthonokból kikerült fiatalokból. A segítő csoportba be kívánjuk vonni a most az otthonteremtés fázisában tartó fiatalokat.

Egy ilyen standardizált program láthatóvá tenné az utógondozó otthon és a bentlakók tényleges tevékenységét. Szervezett formában hatékonyabban lehet az önálló otthon megteremteni, csökkenne a gondoskodás során elszenvedett mentális sérülések száma és súlyossága. A volt állami gondozott fiatalok segítőként történő bevonása pedig példaként és a segítő terápiájaként is felfogható. Mindezt egy 43 órás időkeretben valósítják meg.

A program működése során többször tapasztalható volt az állami gondoskodás intézményeinek nehézsége, merevsége. A sokszor felesleges presztízsharcok helyett a problémák felismerése és megoldása, a szociális tevékenység más szereplői iránti bizalom javítása ezen az állapoton. Mindenkinnek, aki kapcsolatba kerül az állami gondoskodásba

kerültekkel, el kell fogadnia, hogy nem megváltója – vagy ami még rosszabb képzelgés: apja, anyja – a fiataloknak, hanem fizetett vagy önkéntes segítőjük.